

PEDAGOGISCH BELEIDSPLAN

PEUTERSPEELKAMER WINDEKIND

Inleiding

1. Rudolf Steiner pedagogie en antroposofie

- 1.1 Achtergrond en ontstaanswijze
- 1.2 Visie op het werken met kinderen van 0 tot 7 jaar
- 1.3 Bijzondere aspecten van de pedagogie
 - A. Nabootsing
 - B. Rust, ritme en herhaling
 - C. Respect, eerbied en dankbaarheid
 - D. Wilsopvoeding
 - E. Het ontwikkelen van de zintuigen

2. Praktische invulling

- 2.1 De relatie van de groepsleidster met het kind
- 2.2 Begrenzing
- 2.3 Het sociale klimaat op de peutergroep
- 2.4 De relatie van de groepsleidster met de ouders
- 2.5 Overdracht van de peuterspeelkamer naar de kleuterklas
- 2.6 Vier-ogen principe

3. Nabootsing

- 3.1 Het spel
- 3.2 Het spelmateriaal
- 3.3 Ontwikkeling van de zintuigen
- 3.4 De inrichting

4. De natuur

- 4.1 Jaarfeesten en jaarritme

5. Rust, (dag)ritme en regelmaat

6. Tot slot

INLEIDING

Peuterspeelkamer Windekind stelt zich al vele jaren tot doel om kinderen in de leeftijd van twee tot vier jaar een beschermde huiselijke omgeving te bieden waar zij kunnen spelen en zich kunnen ontwikkelen. Een omgeving die tegemoet komt aan de behoefte van kinderen om zelf ervaringen op te doen en zodoende, spelenderwijs, te leren en zich te ontwikkelen. Een omgeving waarin de opvoeding wordt ondersteund en met de ouders wordt gedeeld zodat over en weer ervaringen kunnen worden uitgewisseld.

De groepsleidsters en het bestuur van Windekind hebben altijd gestreefd bovenstaande doelstellingen te verwezenlijken.

Het beleidsplan is geen vastliggend plan, maar een middel om de werkwijze te toetsen, te evalueren en zonodig bij te stellen.

Maria van Gestel en Ester Baalen
Tilburg, juni 2015

1. RUDOLF STEINER PEDAGOGIE EN ANTROPOSOFIE

1.1. ACHTERGROND EN ONTSTAANSWIJZE

De grondslag van de antroposofie is ontwikkeld door de Oostenrijkse filosoof Rudolf Steiner (1862 - 1925), die in 1923 zijn medewerking heeft gegeven aan de oprichting van de eerste vrije school in Nederland in Den Haag. Antroposofie is te omschrijven als: het je bewust willen worden wat 'mens-zijn' is. Het woord is ontleend aan twee Griekse woorden: antropos (mens) en sofia (wijsheid, kennis). Het mensbeeld in de antroposofie noemen we personalistisch. Vanuit die visie wordt de mens mede bepaald door een factor die niet uitsluitend valt te herleiden uit erfelijkheid en/of milieu. De mens heeft een voorgeschiedenis.

Waar komt een talent vandaan en waar een beperking? In de antroposofie wordt verondersteld dat de individualiteit niet pas ontstaat met de geboorte, maar dat er iets is als een voor-geboortelijke wereld. Deze aanname heeft praktische consequenties: iedere verschijningswijze van een kind dient gerespecteerd te worden als een uiting van zijn 'komaf', ook als die niet overeenstemt met het verwachtingspatroon van leraar of opvoeder, of als die verschijningswijze 'lastig' is. Het heeft tot gevolg dat het opvoedingsproces erop gericht is het individuele tot zijn recht te laten komen. De opgroeiende mens moet ruimte worden geboden om aan de eigen ontwikkeling vorm en inhoud te kunnen geven, waarbij de opvoeder een voorwaardenscheppende rol heeft.

1.2. VISIE OP HET WERKEN MET KINDEREN VAN 0 TOT 4 JAAR

Op basis van het voorgaande kan de visie op het werken met kinderen als volgt worden omschreven: Ieder kind is een unieke persoonlijkheid die zijn eigen unieke levensweg zal gaan en op die manier iets zinvols zal bijdragen aan de wereld. We helpen het kind zelf zijn eigen unieke vaardigheden te ontdekken en te ontwikkelen door de wil te stimuleren. Opdat het later, als volwassene, het doorzettingsvermogen bezit om daadwerkelijk uit te voeren wat het zich tot doel heeft gesteld. Door bewust de zintuiglijke omgeving van het kind vorm te geven, door het te omringen met mooie, goede en waarachtige dingen kan het kind een basisvertrouwen ontwikkelen dat de grondslag vormt voor een positieve levenshouding.

Plezier in het leven maakt het gemakkelijker open te staan voor anderen en geeft de kracht en de inventiviteit om creatief om te gaan met problemen. In het samenzijn met andere kinderen leert het kind zich ook sociaal en emotioneel te ontwikkelen. De leidster wil een goede band met elk kind opbouwen, zodat het zich veilig en vertrouwd voelt en zich optimaal kan ontwikkelen. Zorg voor andere kinderen, zelfredzaamheid en zelfstandigheid worden gestimuleerd. Het vrije spel is daarbij voor het jonge kind onontbeerlijk. Daarin worden belevenissen van thuis en onderweg verwerkt. Vaak is het spel voor het jonge kind de eerste sociale oefening waarin het andere kinderen ontmoet. Spelen is doen en leren. Spelen is leven en scheppen, bewegen en sociaal contact maken.

1.3. BIJZONDERE ASPECTEN VAN DE PEDAGOGIE

Opvoedkunde vanuit antroposofisch perspectief is herkenbaar aan een aantal aspecten die van belang worden geacht voor de ontwikkeling van het jonge kind. Het gaat om:

- Nabootsing
- Rust, ritme en herhaling
- Respect, eerbied en dankbaarheid
- Wilsopvoeding
- Het ontwikkelen van de zintuigen: tastzin, bewegingszin, evenwichtszin, levenszin

A. NABOOTSSING

In de eerste zeven levensjaren staat het kleine kind geheel open voor de wereld en laat deze in het volste vertrouwen binnenstromen. Het treedt haar met een actieve belangstelling tegemoet. Het kind is gevoelig voor stemmingen van buiten en ontvankelijk voor de intenties en de innerlijke houding van waaruit de opvoeders handelen. Vanuit de inleving in een ander mens beweegt het kind als het ware mee met de bewegingen die van de ander uitgaan; het neemt impulsen over. Wanneer een kind een gebaar of een intonatie van een ouder of verzorger nabootst, komt dit omdat het kind volledig leeft in het gebaar van de betreffende persoon en er één mee is. De beweging wordt innerlijk overgenomen en van binnenuit ontstaat dan het uiterlijke gebaar van het kind, voor zover de beheersing over het lichaam dit toelaat. Ook een baby, die in de ontwikkeling nog niet zover is dat hij de gebaren en klanken van de volwassene al in uiterlijke zin kan nabootsen, beweegt innerlijk mee met elk gebaar en elke stembuiging. Het nabootsen door het jonge kind is niet een passief kopiëren, maar een activiteit waarbij het gehele organisme van het kind actief betrokken is.

Je zou kunnen zeggen dat de nabootsing een eigen schepping is van het kind, datgene wat het uit eigen kracht voltrekt, creëert en teweegbrengt. Dit eigen scheppingsproces wordt op gang gebracht doordat het kind zich volledig vereenzelvigd met zijn omgeving. Nabootsen is in deze zin niet een klakkeloos volgzzaam imiteren, maar een actief opnieuw scheppen. De wil van het kind wordt daarmee gevormd, geleid en opgevoed. De rol van de opvoeder is dus niet om dingen aan te leren of opdrachten te geven, maar om er vanuit totale persoonlijkheid te zijn, het kind voor te leven, dingen met aandacht te doen zodat het kind vanuit enthousiasme mee wil doen.

B. RUST, RITME EN HERHALING

Rust, ritme en herhaling dragen bij aan de ontwikkeling van een gevoel van veiligheid en zelfvertrouwen. Een klein kind gedijt goed in een sfeer van **rust**. Dat betekent niet dat het helemaal stil moet zijn, dat er geen activiteit zou moeten zijn of dat alles heel langzaam gedaan zou moeten worden. Het gaat er om dat het kind de gelegenheid krijgt om in het tijdloze te zijn, om ongestoord in het nu te zijn, zonder opgeschrikt, afgeleid of opgejut te worden. Het is daarom van belang dat er momenten zijn waarop een kind ongestoord kan spelen. Zonder dat het van buitenaf gestuurd, geleid of afgeleid wordt. Zo kan het de wereld om zich heen verkennen, ontdekkingen doen, vaardigheden oefenen, indrukken opdoen en

verwerken. In deze ongestoorde, dromerige sfeer van rust kan de ontdekkingsdrang, nieuwsgierigheid en verwondering van het kind zich uitleven.

Voor de dagelijks terugkerende handelingen en de daarbij behorende overgangen, kan het kind veel steun, houvast en herkenning ontleen aan een vaste volgorde, een vaste dagindeling en vaste gewoontes en rituelen. **Ritme** is voor een klein kind een steun om thuis te raken in zijn lichaam, om de levensprocessen goed op gang te helpen, om een evenwichtige energiehuishouding op te bouwen en om veerkracht te ontwikkelen. Een dag is bij voorkeur ritmisch opgebouwd en kent momenten van (in)spanning en ontspanning. Door **herhaling** van de handelingen ontstaat herkenning bij het kind en dat geeft houvast. Het biedt emotionele veiligheid. Als het kind dagelijks op regelmaat kan rekenen, ontwikkelt het vertrouwen. Ook ontstaan door de herhaling de goede gewoontes die alleen in de kinderjaren verworven kunnen worden.

C. RESPECT, EERBIED EN DANKBAARHEID

Door volwassenen respectvol met de omringende wereld om te zien gaan, leert het kind zijn eerbiedskrachten te ontwikkelen. Het 'in de eigen waarde laten' van mensen, dieren, planten en dingen kan hierdoor dagelijks geoefend worden. Er doen zich steeds weer gelegenheden voor waarnaar met verwondering, eerbied en aandacht gekeken kan worden. De volwassene, die op deze wijze in het leven staat, kan zich dankbaar voelen voor dat wat het leven te bieden heeft. Dit gevoel wordt door het kind ervaren. Er ontstaat een innerlijk gevoel voor dankbaarheid.

D. WILSOPVOEDING

Het stimuleren van eigen activiteiten, het bieden van herhaling en regelmaat, het aanleren van goede gewoontes en het richten van aandacht op de omgeving, zijn belangrijk voor de ontwikkeling van de wil en van daadkracht. Een goed ontwikkelde wil is een stevige basis voor het geestelijk en lichamelijk prestatievermogen op latere leeftijd. In de eerste zeven levensjaren worden het geheugen, het concentratievermogen en het doorzettingsvermogen ontwikkeld.

E. HET ONTWIKKELEN VAN DE ZINTUIGEN

Door middel van de zintuigen komen we in contact met onszelf en met de buitenwereld. Het kleine kind is nog een en al zintuig, alle indrukken komen ongefilterd binnen. Het heeft nog niet geleerd de verschillende zintuiglijke indrukken naar 'waarde' te schatten en de niet waardevolle te negeren. Alles wordt opgenomen. We proberen die onbevangenheid te behouden en te behoeden door te waken over de kwaliteit van de zintuiglijke indrukken. Inrichting en kleurgebruik in de ruimte, voeding, keuze van materialen en de hoeveelheid speelgoed zijn daarop afgestemd.

Een volwassen mens heeft meerdere zintuigen tot zijn beschikking. In de Rudolf Steiner pedagogie wordt bij het jonge kind bijzondere aandacht gegeven aan de **tastzin**, de **levenszin**, de **bewegingszin** en de **evenwichtszin**. Door deze zintuigen ervaren kinderen een fundamentele relatie tussen hun lichaam en hun omgeving. De lichaamsgebonden zintuigindrukken leggen de basis voor psychische en geestelijke vermogens op latere leeftijd.

Zo vormt bijvoorbeeld het vinden van evenwicht in lichamelijke zin het referentiekader om ook innerlijk evenwicht te kunnen beleven.

Met de **tastzin** ontdekt het kind zijn omgeving en zijn lichaam. Via aanraken, betasten en grijpen komt het kind tot 'begrijpen'. Het ervaart een bepaalde weerstand waardoor het kind zichzelf en zijn omgeving ervaart en de grens daartussen. Een goede ontwikkeling van de tastzin geeft op latere leeftijd vertrouwen in de wereld, een belangrijk fundament voor het verdere leven. Bij de lichamelijke verzorging, het gedragen worden en op schoot zitten wordt met dit zintuig rekening gehouden. Ook spelmaterialen worden bewust gekozen. Ze zijn van hoge kwaliteit en natuurlijk van aard zoals hout, email, wol, katoen, linnen, zijde en fluweel. Ook wordt er water, zand, eikels, kastanjes en schelpen aangeboden.

Met de **levenszin** ervaart een kind of het zich goed voelt of niet, of het honger of dorst heeft, of het moe of uitgerust is, of het zich ziek of behaaglijk voelt. Het vermogen om harmonie en disharmonie binnen het lichaam waar te nemen, vormt de basis om ook 'gezonde' of 'zieke' situaties in het sociale leven te kunnen onderscheiden. Belangrijk voor de ontwikkeling van de levenszin is een goede lichamelijke verzorging, gezonde voeding, een regelmatig (slaap)ritme in de dag en alles wat er toe bijdraagt dat het kind zich behaaglijk voelt.

De **bewegingszin** stelt ons in staat om van binnenuit onze eigen bewegingen waar te nemen door de spanningsverschillen in onze spieren. Het kind ervaart hoe het zich in de ruimte beweegt, dat het loopt, kruipt, springt etc. Voor de ontwikkeling van de bewegingszin zijn zowel de grove als de fijne motoriek van belang, afgewisseld met momenten van rust. Ook ritmische bewegingen bij liedjes of kringspelen werken bevorderend. Door een goed ontwikkelde bewegingszin kan een kind meebewegen met de ander en gevoel ontwikkelen voor non-verbale communicatie. Ontwikkelt de bewegingszin zich goed dan kan een gevoel van vrijheid ontstaan en - op latere leeftijd - het vermogen om innerlijk 'bewogen' te raken en innerlijk mee te voelen met anderen.

Als het kind de zwaartekracht leert overwinnen wordt de **evenwichtszin** ontwikkeld. Het leert zich op te richten en te lopen. Vervolgens ontwikkelt het zijn vermogen tot ruimtelijke oriëntatie. De drie fundamentele ruimerichtingen boven-onder, links- rechts, achter-voor worden geoefend en veroverd. Bijvoorbeeld door te klimmen, springen, balanceren op een balk, hinkelen, torens van blokken te bouwen en bouwwerken te maken van kisten en planken. Een goed evenwicht in lichamelijke zin geeft een rustpunt van waaruit je alles kunt overzien en legt de basis voor innerlijk evenwicht, innerlijke rust en voor gevoel van evenwicht in overdrachtelijke zin.

2. PRAKTISCHE INVULLING

2.1 DE RELATIE VAN DE GROEPSLEIDSTER MET HET KIND

De groepsleidster stelt zich bij de ontmoeting met het kind dat aan haar zorg wordt toevertrouwd de volgende vragen: "Wie ben jij? Wat wil jij? Wat kan ik doen om je daarbij te helpen?" Door de ontwikkeling van het kind op lichamenlijk en emotioneel gebied te ondersteunen, probeert de groepsleidster de individualiteit van het kind zichtbaar te maken. De groepsleidster heeft voor deze individualiteit respect en eerbied. Ze probeert vanuit liefdevolle interesse ieder individueel kind te begrijpen. Het respecteren van de eigenheid van

het kind betekent niet dat iedere vorm van gedrag kritiekloos wordt getolereerd. Er zijn immers grenzen. Kinderen worden door het beleven van grenzen en weerstand zelfbewust, hetgeen een belangrijke voorwaarde is voor de ontwikkeling van de persoonlijkheid.

De leidster probeert door middel van haar eigen gedrag het kind te laten merken dat:

- zijn aanwezigheid op prijs gesteld wordt;
- elkaars eigenheid gerespecteerd wordt;
- er vertrouwen is in elkaar;
- er vriendelijk met elkaar wordt omgegaan;
- er rekening gehouden wordt met elkaar;
- geprobeerd wordt elkaar te begrijpen.

Op grond van het bovenstaande vindt ook de aanraking van het kind met respect plaats. Dit is vooral belangrijk bij de verschoning van het kind. Zo wordt een kind niet zomaar onverwachts opgetild. Er wordt contact met het kind gelegd zodat het voorbereid is op een aanraking. Dit is vooral belangrijk bij de verschoning van een kind. Het verschonen van een kind wordt bewust gedaan en is geen automatisch handeling. Er is aandacht voor het kind.

Zindelijkheidstraining

De zindelijkheid van het kind wordt getraind door de kinderen op gezette tijden op de peutertoiletjes te zetten. Een vast moment is halverwege de ochtend, na het fruit eten. Geeft een kind aan dat het naar de wc moet dan gaat er een van de leidsters mee om het kind, waar nodig te helpen.

In principe worden alle peuters op een wc-tje gezet. Bij uitzondering worden ze verschoond op de aankleedtafel.

2.2 BEGRENZING

Regels en grenzen zijn nodig voor het creëren van emotionele veiligheid. De groepsleidster zal de grenzen zoveel mogelijk “voor leven”.

Zodra de groepsleidster in de gaten heeft dat een grens zal worden overschreden zal zij waarschuwen en bijsturen. Op deze manier probeert zij te voorkomen dat het tot een confrontatie zal komen. Zo kan vaak vanuit het spel worden bijgestuurd. Bijvoorbeeld een kind dat te luidruchtig met de vrachtwagens om gaat: “Chauffeur, kan het wat zachter?”

Wanneer er toch een grens is overschreden, is het leerzaam en zinvol wanneer de straf of maatregel op een logische wijze voortkomt uit de situatie. Bijvoorbeeld wanneer een ander kind is benadeeld, wordt dit goedge maakt door iets liefs voor de benadeelde terug te doen. Wanneer er een grens wordt gesteld zal de groepsleidster het kind laten merken dat ze het gedrag afkeurt, maar niet het kind zelf. De positieve momenten worden benadrukt, waardoor het kind het gevoel krijgt dat het er mag zijn.

Regels zijn hulpmiddelen en geen onveranderlijke wetten. We gebruiken ze om kinderen en ouders te laten weten waar ze aan toe zijn. Teveel regels maken het voor de kinderen niet leefbaar en voor de leiding niet werkbaar.

Bij het naleven van de regels wordt het kind zoveel mogelijk op een niet-bestraffende manier benaderd. Ook worden abstracte eisen vermeden. De leidster biedt het kind een alternatief aan of komt fantasievol te hulp.

De volgende regels zijn van toepassing:

Organisatorisch

- Er is een vast dagritme zodat de herkenningmomenten voor de kinderen duidelijk zijn;
- Er wordt alleen aan tafel gegeten;
- Er wordt onder toezicht buiten gespeeld;
- Ouders brengen en halen de kinderen in de groepsruimte, zodat de overdracht van de verantwoordelijkheid duidelijk is;
- Kinderen worden in principe alleen meegegeven aan derden indien de ouders daarvan bericht hebben gegeven.

We proberen een kind te leren dat:

- het soms op zijn/haar beurt moet wachten;
- je dingen soms moet delen, bijvoorbeeld speelgoed;
- je naast elkaar kan spelen, elkaar moet kunnen verdragen;
- het niet 'leuk' is een ander te plagen of pijn te doen;
- je moet leren een klein moment van aandacht te hebben, bijvoorbeeld door naar een kort verhaal te luisteren;
- gillen en schreeuwen niet prettig is;
- je niet overal toegang toe hebt;
- je bij elkaar blijft tijdens het wandelen;
- je niet uit eigen beweging mag oversteken;
- wat je zelf kan doen, je ook zelf doet;
- opruimen er ook bij hoort;
- je eerbied hebt voor mensen, dieren en voorwerpen in je omgeving.

Principieel

Kinderen mogen niet:

- met eten gooien of spelen;
- speelgoed opzettelijk kapot maken of ermee gooien;
- knutselactiviteiten op niet daarvoor bestemde plekken uitvoeren;
- botsen met rijdend materiaal;
- binnenspeelgoed meenemen naar buiten;
- aan de spullen van de leiding komen.

Veiligheid

- Kinderen mogen elkaar niet duwen of pijn doen;
- Ze mogen niet met zand gooien, op gevaarlijke dingen klimmen en alleen naar buiten.

Hygiëne:

We leren kinderen:

- handen te wassen na het buitenspelen, na bezoek aan het toilet, na het schilderen en voor het aan tafel gaan;
- dat alleen aan tafel gegeten en gedronken wordt;

- niet te spelen in de toiletten;
- geen zand, sneeuw, ijs-van-buiten te eten.

2.3 HET SOCIALE KLIMAAT OP DE PEUTERGROEP

Peuterspeelkamer Windekind beoogt een huiselijke, gezellige peuterspeelkamer te zijn waar kinderen zich warm, geborgen en veilig voelen. De sfeer, veiligheid en rust in de groep bepalen of een individueel kind in de groep kan gedijen, hoe kinderen met elkaar omgaan en hoe het groepsproces verloopt. De groepsleidster heeft aandacht voor fysieke warmte (bijvoorbeeld een kopje bouillon op een koude winterdag), psychische warmte (knuffelen en samen plezier maken) en geestelijke warmte (oprechte interesse in de eigenheid van het kind). Verder creëert de groepsleidster een sfeer van veiligheid door regelmaat en herhaling. Door regelmaat en herhaling leert het kind de dagelijks gang van zaken kennen. Hieraan ontleent het kind houvast en innerlijke zekerheid. Vanuit deze veiligheid kan het kind zich vrij gaan voelen om initiatief te tonen, zich te laten zien in het vrije spel en om te durven nabootsen. Ook wordt op deze manier de weg vrijgemaakt om aansluiting te vinden bij andere kinderen uit de groep.

Het sociale klimaat op de peutergroep is vooral belangrijk bij het gewenningsproces van een nieuwe peuter. Het wennen verloopt bij het ene kind makkelijker dan bij het andere. Ook bij ouders speelt het proces van loslaten een rol. Vandaar dat de leidsters van de peuterspeelkamer de gewenningsperiode stapsgewijs opbouwen. De eerste stap is een gezamenlijk bezoek van de ouders en het kind aan de groep waar het kind naar toe zal gaan. Hierna zal de tijd dat het kind alleen in de groep is langzaam verlengd worden, zodat het rustig kan wennen aan de nieuwe omgeving en indrukken.

Over het wennen en de bereikbaarheid van de ouders gedurende deze periode worden in onderling overleg afspraken gemaakt.

2.4 DE RELATIE VAN DE GROEPSLEIDSTER MET DE OUDERS

De belangrijkste personen rondom een kind zijn zijn ouders. Wil je een kind goed kunnen begrijpen, dan dien je zijn ouders en de totale gezins- en levenssituatie waarin het opgroeit te bezien. Als groepsleidster ga je deel uitmaken van het leven van het kind en van het leven van de ouders. Vandaar dat de groepsleidster zal streven naar een open en eerlijke band met de ouders. Er dient een vertrouwensrelatie te zijn zodat ouders en groepsleidster over en weer komen tot uitwisseling van informatie en kennis van het kind.

Ouders worden actief bij de peuterspeelkamer betrokken:

a. . Intakegesprek

In dit gesprek ontvangen de ouders informatie over de gang van zaken in de peuterspeelkamer. Eventuele vragen worden beantwoord, een rondleiding gegeven en afspraken gemaakt over de gewenningsperiode. Ook wordt het levensloopformulier van het kind dat de ouders hebben ingevuld besproken. Tijdens het kenningsmakingsgesprek is het nieuwe kind aanwezig. Als het kind ziet dat er een vertrouwensband tussen zijn ouders en de

peuterleidster is dan zal het kind zich eerder overgeven aan de nieuwe situatie. Ook kan het kind dan een eerste indruk krijgen van de groepsruimte.

b. Gesprekjes bij het halen en brengen

Bij het brengen van de kinderen begroeten de ouders en de kinderen de peuterleidster door middel van het geven van een hand. Op dat moment wordt er daadwerkelijk contact gemaakt. Ook bij het afscheid nemen geven de ouders en de kinderen de groepsleiders een hand. Belangwekkende gebeurtenissen, grappige voorvallen of alledaagse dingen worden dan uitgewisseld.

c. Prikbord

Hierop wordt belangrijke informatie vermeld zoals sluitingsdagen, besmettelijke ziektes, geboorte(kaartjes), bestuurlijke informatie, mededelingen, cursussen, ouderavonden en dergelijke.

d. Oudergesprek

De peuterleiders hebben oog voor de ontwikkeling van de peuter. Wanneer zij signaleren dat het gedrag of de ontwikkeling van een kind zorgen baart nodigen zij de ouders uit voor een persoonlijk gesprek. Hierin bespreken zij hun bevindingen en ondersteunen zo goed mogelijk de ouders. Indien nodig verwijzen zij de ouders door, bijvoorbeeld naar een logopediste. Ook is het mogelijk dat de ouders om een gesprek met de groepsleiding vragen, bijvoorbeeld wanneer er problemen zijn in de thuissituatie.

e. Ouderavonden

Er wordt 2x per jaar een ouderavond georganiseerd voor beide peutergroepen waarbij het volgende aan de orde kan komen: de gang van zaken in de groep, uitdieping van een thema met betrekking tot de opvoeding, inhoudelijke informatie over de jaarfeesten. Ook is er rond Sinterklaas een knutselavond voor de ouders. De ouders maken dan een cadeautje voor hun kinderen. Tevens heeft de avond ten doel op ongedwongen wijze samen te zijn.

f. Jaarfeestvieringen

Op de dagen dat er een jaarfeest wordt gevierd, kunnen ouders worden uitgenodigd. Hierover wordt van tevoren een bericht verspreid. Traditiegetrouw zijn de ouders aan het eind van het schooljaar bij het Sint Jansfeest aanwezig. De kinderen, ouders en groepsleiding gaan dan samen picknicken.

g. Verjaardagen

Ouders worden uitgenodigd bij de viering van de verjaardag van hun kind. De kinderen worden toegezongen en juffie vertelt het levensverhaal van het kind. Er is een zelfgemaakt cadeautje voor het kind. Het kind mag een gezonde traktatie uitdelen.

h. Ouderparticipatie

Ouders kunnen op velerlei gebied participeren binnen de peuterspeelkamer. Zo kunnen zij in de groep ondersteunen, aanwezig zijn bij het vieren van de jaarfeesten, bij de schoonmaak, het onderhoud en dergelijke. Ook is het mogelijk dat een ouder deel neemt aan het bestuur van Peuterspeelkamer Windekind. Dit gebeurt omdat betrokkenheid van ouders bij de plek waar hun kind vele uren doorbrengt wenselijk is. Doordat leidster en ouders taken delen en tot uitwisseling komen kan een gemeenschappelijkheid ontstaan waarbij de twee werelden van thuis en de opvang met elkaar in verbinding komen. De betrokkenheid van de ouders heeft ook financiële redenen. Immers, niet alle taken kunnen door betaalde krachten gedaan worden..

2.5 OVERDRACHT VAN DE PEUTERSPEELKAMER NAAR DE KLEUTERKLAS

Gedurende de periode dat het kind bij Windekind is, wordt bijgehouden hoe het kind zich ontwikkelt. Als het kind naar de kleuterklas gaat, wordt van deze ontwikkeling een verslag gemaakt, zowel voor de ouders als voor de kleuterleidster.

In dit verslag komen aan de orde:

- Zelfstandigheid: is het kind in staat eenvoudige handelingen te verrichten, bijvoorbeeld het zelf kiezen van een activiteit.
- Concentratie: kan het kind zich concentreren, bijvoorbeeld in de kring en bij het spel.
- Sociale ontwikkeling: hoe is het kind in contact met anderen.
- Taalontwikkeling: spreekt het kind duidelijk en verstaanbaar. Kan hij/zij luisteren naar een verhaal of als een ander iets vertelt.
- Motoriek: hoe is de fijne en grove motoriek ontwikkeld.
- Emotionele ontwikkeling: hoe is de stemming over het algemeen van het kind. Zijn er situaties die het kind uit zijn/haar doen brengen.

2.6 VIER-OGEN PRINCIPE

Bij Windekind zijn de kinderen nooit alleen met een volwassene.

Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid eist dat de beroepskracht de werkzaamheden alleen kan, mag verrichten terwijl zij gezien of gehoord wordt door een andere volwassene. De beroepskracht staat altijd samen met een vrijwilligster op een groep. Vanaf september werken we met twee beroepskrachten op een groep. De twee volwassenen kunnen altijd bij elkaar meeluisteren en meekijken.

3. NABOOTSIJG

Nabootsing is voor een kind van essentieel belang. Door middel van nabootsing leert het kind allerlei basale vaardigheden. Nabootsing is niet zomaar kopieergedrag, maar een activiteit waarbij de ziel en de geest van het kind actief betrokken zijn. Het nabootsen vormt de basis voor het inlevingsvermogen van het kind en het aangaan van een verbinding met de omgeving. Kinderen bootsen niet alleen gebaren en handelingen na, maar ook gedachten en gevoelens van de mensen om hen heen. Het is daarom belangrijk handelingen voor te doen. Niet alles moet met woorden worden uitgelegd. Bovendien zijn kinderen zeer ontvankelijk voor de manier waarop we iets doen. Zo ontmoet een kind een andere innerlijke houding wanneer een leidster een pop die op de grond terecht is gekomen behoedzaam opraapt en teruglegt in de poppenwagen, dan wanneer de pop achteloos opzij wordt gelegd.

Kinderen voelen zich aangetrokken tot hele “gewone” handelingen die niet bedacht zijn maar direct uit het dagelijkse leven voortkomen. Met volle overgave kunnen ze kijken hoe je thee inschenkt. Alle handelingen waarbij we ons lichaam, onze kleding en ons huis verzorgen, worden graag nagebootst. Kinderen vinden het heerlijk om te mogen helpen bij het afwassen, het schillen van fruit, het ophangen van de was e.d.. Dit soort activiteiten zijn een hulp voor het kind om zich te verbinden met de meest basale levensverrichtingen. Bovendien biedt iedere activiteit specifieke mogelijkheden om de ontwikkeling van het kind te stimuleren en waar nodig het individuele kind extra ondersteuning te bieden. De ontwikkeling van sociaal-emotionele, motorische en cognitieve aspecten, taalontwikkeling, zelfredzaamheid en gevoel voor het kunstzinnige komen zo aan bod.

Voorbeelden van zulke activiteiten zijn:

- poetsen van de tafels;
- vegen van de vloeren;
- zemen van de ramen;
- meehelpen in de tuin;
- zagen, schuren, timmeren;
- dieren en planten verzorgen;
- afwassen en drogen;
- vouwen van de was;
- broodbakken;
- graan malen;
- kruipe, wandelen, hinkelen, rennen, klimmen;
- pannenkoeken, koekjes bakken;
- appelmoes koken;
- plakken;
- speelgoed en serviesgoed repareren;
- vinger- en tafelspelletjes;
- tekenen;
- schilderen;
- bijenwas kneden;
- verhalen en versjes vertellen;
- zingen;
- muziek maken;

De meeste activiteiten worden in een dag-, week-, maand- of jaarritme herhaald.

Jens staat bij het houten fornuisje en roert ijverig in een pannetje met kastanjes. Af en toe kijkt hij naar juffie, die ook in een pan roert. Ze maakt appelmoes. Hij heeft gekeken hoe ze de stukjes appel in de pan deed. Nu ziet hij hoe ze met een lepel een hapje appelmoes uit de pan schept, blaast en proeft. Ze doet er wat honing bij. Jens schept ook een beetje uit zijn pan, hij blaast en proeft. "Moet honing bij!", zegt hij en roert verder. Dan loopt hij naar juffie. Zij schept wat appelmoes op een bordje. Hij mag even proeven. "Goed blazen hoor, want het is nog warm", zegt juffie. Als hij de appelmoes op heeft, loopt hij naar zijn eigen pannetje en schept een kastanje op een schoteltje. Hij zet het op een tafeltje en zegt: "Blazen hoor, het is nog warm." Met een lach op zijn gezicht roert hij verder in zijn pannetje.

3.1 HET SPEL

Evenals de nabootsing is het spel van het kind onmisbaar voor een gezonde ontwikkeling. Vele vaardigheden worden via het spel verworven of geoefend. Voor jonge kinderen is leren synoniem voor spelen. De motorische ontwikkeling verloopt via het spel. Ook worden alle zintuigen aangesproken en geoefend: materialen worden verkend, vormen worden afgetast, geur, smaak of kleur van voorwerpen worden uitvoering onderzocht etc. etc.. Tevens wordt de denkontwikkeling gestimuleerd. Al spelend leert een kind onderscheid te maken tussen groot en klein, licht en zwaar. Ook bij de ontwikkeling op psychisch gebied speelt het spel een belangrijke rol. In het samenspel met andere kinderen wordt de basis gelegd voor de sociale vermogens die in het latere leven nodig zijn in vriendschappen en relaties. Kinderen hebben van binnenuit een drang om te spelen en zij komen tot hun eigen spel wanneer zij daartoe de gelegenheid krijgen. De peuterleidster scheidt de voorwaarden zodat de kinderen goed in het spel kunnen komen. Zij reserveert binnen het dagritme bepaalde tijden waarbinnen de kinderen zonder onderbreking kunnen spelen, het zogenaamde “vrije spel”. De peuterleidster is op de achtergrond aanwezig. De leidster houdt zich terug en scheidt hierdoor de ruimte waardoor de kinderen in hun eigen wereld kunnen stappen.

3.2 HET SPELMATERIAAL

Het spelmateriaal is basaal en eenvoudig zodat het kind niet in een bepaalde richting wordt gedwongen, maar het materiaal voor vele doeleinden kan worden gebruikt. Dit bevordert een levendig, afwisselend en fantasievol spel. Hoe eenvoudiger het materiaal, des te meer verbeeldingskracht wordt aangesproken. Daardoor wordt de innerlijke activiteit van het kind gestimuleerd om zelf het materiaal tot leven te wekken en zelf te bepalen hoe en waartoe het wordt gebruikt.

3.3 ONTWIKKELING VAN DE ZINTUIGEN

Bij Windekind wordt een liefdevolle, ritmische en rustige omgeving gecreëerd waardoor de **levenszin** ontwikkeld wordt. Er is aandacht voor ieder kind afzonderlijk. De ochtend heeft een vast ritme; activiteit en rust wisselen elkaar af, op vaste tijden wordt er gegeten. Daardoor weten de kinderen waar ze aan toe zijn.

Het aanwezige speelgoed op Peuterspeelkamer Windekind is zo gekozen dat een kind allerlei variaties van glad en ruw, rond en hoekig, zacht en hard kan ervaren. Op deze wijze wordt de **tastzin** gestimuleerd.

De **bewegingszin** wordt geoefend met allerlei spelmaterialen zoals een schommelboot, hobbelpaard, houten kisten en planken en dergelijke. Ook de voeten worden spelenderwijs ontdekt aan de hand van een lied of rijmpje over trippelende muizen of stampende olifanten. Het dagelijks leven biedt allerlei mogelijkheden om de fijne motoriek te oefenen zoals knopen dicht doen, snijden van fruit, kneden van brooddeeg, kralen rijgen, knutselactiviteiten enz. enz.

De **evenwichtszin** wordt geoefend door vele spelletjes waarbij het evenwicht wordt gezocht zoals het lopen over de balk van de zandbak, lopen met kruiwagens, torens bouwen van blokken, een bouwwerk maken van kisten en planken.

Regelmatig wordt er met de kinderen getekend en geschilderd. Dit omdat deze activiteiten de **gezichtszin** ontwikkelen.

Binnen de peuterspeelkamer wordt veel gezongen. Zingen is een grote stimulans voor de taalontwikkeling omdat kinderen meer toegang hebben tot het gezongen dan het gesproken woord. Bij het zingen kunnen verschillende stemmingen worden opgeroepen. Dit kan nog worden versterkt door afwisselend met zacht of stevig volume te zingen, sneller of langzamer. De **gehoorszinn** wordt hierdoor gestimuleerd.

In de euritmie wordt de innerlijke beweging van de klanken zichtbaar gemaakt in gebaren. Deze euritmische gebaren hebben een positieve werking op de **woordzin**.

Naast het zingen, let de leidster erop dat zij niet de kindertaal overneemt. Zij neemt het kind serieus in de intentie van wat het wil zeggen en reageert daarop in goed Nederlands.

De peuterjuffen wekken de **denkzin** bij de kinderen door zinvolle handelingen te verrichten. De juffen benoemen de handelingen zodat er ordening wordt aangebracht in een veelheid van verschijnselen. Bovendien zit in alle handelingen logica en samenhang verborgen.

Het tempo en de manier waarop kinderen zich bewegen, woordjes en dergelijke eigen maken, wordt door de leidster geëerbiedigd. De leidster nodigt uit en schept voorwaarden, maar het is het kind zelf die het initiatief neemt tot een bepaalde beweging of activiteit. De leidster heeft respect voor de individualiteit van het kind.

Op de tafel staat een grote kom met meel. Juffie heeft er net wat zout bij gedaan. Er naast staat een kommetje met gistmengsel dat al begint te borrelen. De kinderen staan er omheen. Lotte staat vlakbij de schaal en steekt haar handje even in het meel. Haar vingers zijn helemaal wit geworden. Ze likt er even aan. "Bah, vies!". Ze kijkt hoe juffie het deeg maakt. Dan krijgen ze allemaal een stukje om hun eigen broodje te maken. Lotte proeft weer even van het deeg. Het smaakt nog steeds niet zo lekker. Ze kneedt en kneedt en dan is het broodje klaar. Juffie zet het in de warme oven. Nu gaat het lekker ruiken. De broodjes komen warm en geurend uit de oven en als ze afgekoeld zijn mogen ze opgegeten worden. Ze zet haar tandjes in het knapperige broodje. "Mmmm, nu smaakt het lekker!".

3.4 DE INRICHTING

De inrichting van de peuterspeelkamer lijkt op die van een huiskamer. Er is een zachte bank, planten, gordijnen, kleedjes en een keuken. Er hangt een rustgevende sfeer doordat er geen overdaad is van materialen en omdat de muren en gordijnen roze getint zijn. De roze kleur heeft een rustgevende werking op het kind. Het roze doet denken aan de dageraad, maar ook

aan de kleur die het kind zag toen het in de baarmoeder zat. De gebruikte materialen zijn van natuurlijke herkomst. Eerlijke, levende materialen.

4. DE NATUUR

Kinderen zijn nauw verbonden met de natuur. Alles wat zich in de natuur afspeelt vinden ze prachtig. Ze vinden het heerlijk om te graven in het zand, stokken en kastanjes te verzamelen, regendruppels op te vangen etc. etc.. Bovendien helpt de natuur bij de opbouw van een gezonde lichamelijke. Vandaar dat de peuterjuffen de kinderen zoveel mogelijk, weer of geen weer, mee naar buiten nemen en hen attent maken op de natuur. Planten en dieren krijgen nadrukkelijk de aandacht en worden ook binnengehaald. In het voorjaar wordt er tuinkers gezaaid waardoor de kinderen het ontkiemingsproces goed kunnen volgen. Ook zijn er ieder seizoen bloemetjes uit de tuin in de peuterspeelkamer aanwezig.

Bij de keuze voor het spelmateriaal, de verzorging van de groepsruimte, de lichamelijke verzorging van de kinderen en bij de bereiding van het voedsel wordt gekozen voor natuurlijke producten. Zo drinken de kinderen kruidenthee en komen de schoonmaak- en voedingsmiddelen van de natuurwinkel.

Bij het begin van de ochtend, het nuttigen van de boterham en de afsluiting van de dag zeggen de kinderen samen met juffie een spreuk op. Een spreuk waarin dankbaarheid naar voren komt over hetgeen de natuur ons schenkt.

*“Juf, juf een spin!” Alle kinderen hollen naar de hoek waar Anouk met grote ogen naar de grond kijkt. “Hij heeft lange kriebe poten!” Juf komt rustig bij de kinderen staan en kijkt mee.
“Oh, dat is spin Wiedewin”, zegt ze. Die kennen ze allemaal van het liedje. Opeens beweegt de spin. Sommige kinderen gillen en springen achteruit.
“Kom”, zegt juf, “we brengen hem naar buiten, dan kan hij een vriendinnetje zoeken.” Ze zet een glas over de spin en schuift een stukje papier eronder. Dan pakt ze het op en loopt naar de deur. “Doe maar even open, Anouk”, zegt ze. Ze zet de spin in de tuin. “Dag spinnetje, zoek maar een vriendinnetje!” Ze zwaait en de kinderen zwaaien mee. De deur gaat dicht en de kinderen spelen verder. Soms hoor je nog even: “Spinnetje, zoek maar een vriendinnetje”.*

4.1 JAARFEESTEN EN JAARRITME

Het ritme in het jaar kunnen de kinderen meebeleven door middel van de jaarfeesten. Deze zijn sterk verbonden met de seizoenen. De jaarfeesten die met het kleine kind gevierd worden, komen op een eenvoudige manier tot uitdrukking in liedjes, verhalen en spelletjes. Ook het lokaal en de ‘seizoentafel’ worden versierd in de bijbehorende stemming en sfeer.

Er worden bekende en wat minder bekende feesten gevierd en elk kennen ze hun eigen signatuur en gebruiken, zoals lampions, palmpasenstokken, liedjes, verhalen, bloemen, fruit, kringdansen en speciale maaltijden. Het feest beperkt zich niet tot die ene dag maar strekt zich uit over weken van voorbereiden en nableven.

De jaarfeesten zijn:

Michael (herfst)
Sint Maarten
Advent
Sint Nicolaas (winter)
Kerstmis
Driekoningen
Maria Lichtmis
Carnaval
Palmpasen (lente)
Pasen
Pinksteren
Sint Jan (zomer)

5. RUST, DAGRITME EN REGELMAAT

Het kleine kind gaat nog helemaal op in de beleving van het moment en kent nog niet de ordenende structuur van de tijd. Daarom is het van belang om het kind enerzijds tegemoet te komen in zijn behoefte om in alle rust tijdens zijn spel de wereld te ontdekken en in zich op te nemen en anderzijds van buitenaf een duidelijke structuur aan te bieden van ritme en regelmaat. Hierdoor ontstaat herkenning en van daaruit kunnen vertrouwen en een basisveiligheid zich ontwikkelen.

De dag op de peuterspeelkamer heeft daarom een vast ritme en ziet er als volgt uit :

Ochtendprogramma Windekind

8.45-9.00 uur: wij ontvangen kinderen en ouders. De ouders lezen nog een boekje met de kinderen om zo de overgang tussen thuis en de speelkamer geleidelijker te laten verlopen.

9.00-10.00 uur: vrij spelen. We zorgen voor een rustige en vriendelijke sfeer en waar nodig ondersteunen we de initiatieven van de kinderen. De kinderen mogen meehelpen met fruit klaar maken, er worden broodjes gebakken

	of er wordt geschilderd, getekend of geplakt.
10.00-10.10 uur:	we zingen een opruimliedje en ruimen samen met de kinderen op.
10.10-10.30 uur:	kabouters Wouter wordt wakker gemaakt. We zingen liedjes en versjes en er wordt een verhaaltje verteld.
10.30-10.45 uur:	fruit eten en thee drinken.
10.45-11.10 uur:	naar de wc., verschoenen en nog een boekje lezen.
11.15-11.50 uur:	jasjes en schoenen aan en we gaan buiten spelen.
11.50-12.25 uur:	we gaan naar binnen, handjes wassen en weer aan tafel. Er wordt brood gegeten en bouillon gedronken.
12.25-12.45 uur:	de kinderen komen in de kring, er wordt een slaapliedje gezongen voor kabouters Wouter en er wordt nog een kringspelletje gedaan of een liedje gezongen.
12.45 uur:	de deur wordt open gemaakt en de ouders kunnen binnen komen.

Er zijn vaste tijden waarop fruit wordt gegeten en de boterham wordt genuttigd. Ook vaste tijden voor het vrije spel en het buiten spelen. De kinderen ervaren op deze wijze ritme welke hen houvast geeft en rust voor het groei- en ontwikkelingsproces waarin ze zitten. De overgangen in het dagritme worden vormgegeven met vaste gewoontes, regels en liedjes zodat de veranderingen tijdig aan de kinderen worden aangekondigd opdat de overgang rustig verloopt. Zo zingt de peuterjuf het opruimliedje wanneer het tijd is om aan tafel te gaan. De juf begint met opruimen en de kinderen volgen haar.

Binnen- en buitenspel worden in het dagritme afgewisseld. In principe wordt er bij alle weersomstandigheden naar buiten gegaan. Hierdoor kan het lichaam zich uiteen leren zetten met verschillende weertypes. Bovendien kunnen de kinderen hun energie buiten goed kwijt.

Peuterspeelkamer Windekind hecht een groot belang aan een sfeer van rust. De leidsters zorgen er voor dat er regelmatig momenten voor de kinderen zijn waarop helemaal niets moet zodat een kind in zijn eigen belevingswereld op kan gaan. Het kind kan dan in alle rust een stuk speelgoed of zijn eigen lichaam ontdekken. Een kind kan volledig op gaan in zijn ontdekking en zich er mee verbinden. Naast de rust die binnen de speelkamer gecreëerd wordt, is het belangrijk dat de peuterleidster in een rustige stemming is. De kinderen zullen deze stemming dan overnemen. De leidster bereidt zich derhalve goed voor op de dag die komen gaat en zorgt dat de groepsruimte ordelijk is en dat alle spullen een logische plek hebben.

Ezra zit op een stoeltje bij de tafel. Hij heeft de hele tijd gespeeld maar nu kijkt hij naar juffie. Kijk, ze doet haar schort af. Hij pakt zijn stoeltje en zet hem naast juffies stoel in de kring. Dan rinkelt het belletje en komen ook de andere kinderen. Hij kijkt naar de schaal met schoongemaakt fruit die midden in de kring staat. Straks mogen ze kiezen, wat zal hij pakken? Als het op is, gaat juffie vertellen en dan opruimen, handen wassen, eten en naar buiten. Hij weet het allemaal, want elke dag is het zo.

6. TOT SLOT

De visie en werkwijze zoals beschreven in dit pedagogisch plan, dienen als leidraad voor de leidsters in het werken met de aan hen toevertrouwde kinderen. Het is een groeidocument in een proces van bewustwording en reflectie. De werkwijze binnen de peuterspeelkamer is voortdurend in ontwikkeling. Steeds opnieuw zal er kritisch gekeken moeten worden naar de beroepshouding van de groepsleidsters. Dit doen wij door middel van deskundigheidsbevordering en reflectie binnen Peuterspeelkamer Windekind op de volgende manieren:

- Pedagogisch overleg met peuter- en kleuterjuffen;
- Deelname aan bijscholingscursussen, themadagen en conferenties.